

Het raadsakkoord is geen einddoel, maar het begin van een verschuiving –en een versterking- van de verhoudingen tussen de representatieve en participatieve democratie.

MAAK MEEDOEN MOGELIJK!

Kaag en Braassem, januari 2018

Betreft: Input evaluatie raadsakkoord

Beste lijsttrekkers, fractievoorzitters, collega's in B&W, griffie,

Direct op de avond na de verkiezingen hebben jullie (raadsleden) mij, als vertegenwoordiger van de grootste partij, gevraagd als verkenner aan de slag te gaan in Kaag en Braassem. Dit om te komen tot een inhoudelijke agenda en een bestuur voor de periode 2014-2018.

Na een verkennende ronde mocht ik als informateur en formateur leiding geven aan dit proces. Ik heb dit met veel plezier gedaan. We zijn nu aan het eind gekomen van deze bestuursperiode. Als initiatiefnemer van het raadsakkoord en het concept 'anders formeren' mocht ik de afgelopen maanden, en de komende weken, veel optreden bij andere gemeenten en workshops verzorgen over dit onderwerp. Tijdens deze bijeenkomsten komt de toegevoegde waarde hiervan uiteraard uitgebreid aan bod, maar ook wat anders kan en beter moet. Graag wil ik deze periode netjes afronden en input geven voor een evaluatie van het 'raadsbreed akkoord'. De ervaringen (positief en negatief) die ik bij andere gemeenten voor het voetlicht breng, wil ik jullie graag aanreiken.

Mocht er bij de evaluatie behoefte zijn aan mijn aanwezigheid, of extra input nodig zijn, dan ben ik uiteraard bereid en beschikbaar. Graag zelfs!

Met vriendelijke groeten,

Floris Schoonderwoerd

"Het vertrouwen en daarmee de legitimiteit van het (lokaal) bestuur staan onder druk.. Het is belangrijk de stabiliteit van het lokaal bestuur opnieuw te verankeren. Democratie is de bindende kracht, die onze manier van samenleven draagt. Waarbij het gaat om horen en gehoord worden, om het delen van zeggenschap en een stem geven aan iedereen. Dat vraagt om een stevig fundament van democratische waarden en uitgangspunten. Dat zijn de echte ankerpunten voor de democratie, de huidige institutionele vormgeving is dat in ieder geval niet. Gemeenschappelijke waarden en beginselen, zoals het organiseren van tegenmacht, transparantie, tolerantie, dialoog, inclusie, onafhankelijke wetenschap, rechtsproces, gelijkheidsbeginsel, bescherming van minderheden en respect voor andersdenkenden staan centraal. Evenals de algemene beginselen van behoorlijke vertegenwoordiging, het investeren in democratische checks & balances en aandacht voor democratisch burgerschap" Uit: Naar een meervoudige democratie (VNG-rapport vd Donk, 2016)

Inhoud: Maak meedoen mogelijk!

1) Maatschappelijke context – aanleiding

- a. Eigenaarschap
- b. Publieke dienstverlening

2) Sturingsfilosofie

- a. Decentralisaties
- b. Sturingsfilosofie
- c. Paradigmashift
- d. Wij weten wat goed voor u is (?)

3) Coalitieakkoord → gestold wantrouwen

- a. Iedereen is nodig
- b. U doet niet meer mee (?)
- c. Telleurstelling, geschonden beloften en verzuurde verhoudingen
- d. Spek en bonen

4) Het raadsbrede akkoord

- a. Vier jaar in plaats van vier dagen
- b. 80% eens
- c. Niemand buitenspel
- d. Overeenkomsten versus verschillen
- e. Koers
- f. 20% oneens
- g. Formatie

5) Veel gehoord → Q & A

- a. “Het maakt dus geen verschil op wie je stemt”
- b. “Wat als een partij het raadsakkoord opzegt?”
- c. “Een raadsakkoord slaat het debat dood”
- d. “Er is geen ruimte voor oppositie”
- e. “Ze kruipen toch weer bij elkaar op schoot”

6) Aandachtspunten en aanbevelingen

- a. 20% oneens
- b. Ruimte voor wisselende meerderheden
- c. Loslaten of.....
- d.anders vasthouden
- e. Van ‘zorgen voor’ naar ‘zorgen dat’
- f. Formeren bestuur
- g. Wie zit op welke stoel en de lokale democratische agenda
- h. Venijn zit hem in de start
- i. Maatschappelijk akkoord
- j. Ontbrekende onderwerpen 2018-2022
- k. Zaligmakend
- l. Inwoners maken voor- en met elkaar het verschil

7) Conclusie

1) Maatschappelijke context - aanleiding

Eigenaarschap

Onze dorpen bruisen. Bijna alle inwoners zijn betrokken bij de eigen wijk, dorp of straat en actief in het lokale verenigingsleven. Daarnaast hebben veel mensen mooie functies bij bedrijven en instellingen. Kennis die hard nodig is om onze gemeente en onze dorpen vorm te geven. De betrokkenheid bij de lokale politiek is daarentegen zeer gering. De kranten stonden er vol mee de afgelopen maanden. Politieke partijen hebben te maken met collectieve bloedarmoede en het was niet voor elke partijafdeling in het land eenvoudig om de kandidatenlijsten gevuld te krijgen met voldoende- en geschikte kandidaten. Dat geeft te denken. Ook is er vaak veel onbegrip over de overheid en onvrede over publieke dienstverlening.

Publieke dienstverlening

De oorsprong van publieke dienstverlening ligt in het particulier initiatief. In het verdere verleden waren het veelal welgestelde inwoners, bedrijven en religieuze groeperingen die zich het lot van de kwetsbare medemens aantrokken en zijn gaan voorzien in bijvoorbeeld onderwijs, huisvesting en zorg. Alles vanuit betrokkenheid met de eigen woon- en leefomgeving en gericht op 'verbinding en vooruitgang'. Op dat moment bestond de vraag 'Van wie is deze organisatie?' niet. Die was 'van ons', van de gemeenschap. Niet alleen omdat er sprake was van grote lokale betrokkenheid, maar ook omdat de zeggenschap, het eigenaarschap en het bestuur 'van ons' waren.

Met de bloei van de verzorgingsstaat maakte het lokale 'verbinding en vooruitgang' plaats voor 'verzorgen en verzekeren' (ook wel *centralisatie* of verstatelijking genoemd). De overheid nam de taak, financiering en verantwoordelijkheid over. De inwoner werd meer en meer gepamperd in plaats van in zijn kracht gezet en ontpopte zich steeds meer als consument. Vaak een ontevreden consument. Er is immers altijd wel iemand die het beter heeft. Dan doet de overheid het in de ogen van die consument (die eigenlijk eigenaar is van de overheid) niet goed.

Enkele jaren geleden hadden we gelijktijdig een kredietcrisis, een huizen crisis en een bankencrisis. Een grondige herbezinning van de overheid was het gevolg. De participatiemaatschappij was geboren. De terugtrekkende overheid ging gepaard met enorme bezuinigingen. De tijd van *decentralisatie* brak aan. Er werd in hoog tempo afbreuk gedaan aan het landelijk 'verzorgen en verzekeren', terwijl er geen herstel van lokaal 'verbinding en vooruitgang' werd ingezet.

Allerlei maatschappelijke initiatieven waren afhankelijk geworden van subsidies en een grotere afstand tussen overheid, inwoner, corporatie, zorginstelling, onderwijs of sportclub dreigt. Hier ligt een grote opgave. Zorgen dat de overheid én de lokale gemeenschap zich bewust worden van de nieuwe verhoudingen. Het eigenaarschap moet terug naar de lokale gemeenschap.

Nieuwe vormen van democratie

Decentralisaties in het sociaal domein (3D) en het fysiek domein (Owet) leiden ook tot democratisering van deze domeinen. Niet alleen in de vorm van meer bevoegdheden bij de gemeenteraad, maar ook in de vorm van een zoektocht naar nieuwe vormen van democratie. Denk aan een gelote sociale raad in Peel en Maas of een experiment in Breda/Markdal waar bewoners de regie hebben bij het maken van een omgevingsplan.

Advies van Raad voor het openbaar bestuur (Rob)

"Mensen hebben te weinig invloed op het reilen en zeilen van hun woningcorporaties, zorginstellingen en onderwijsorganisaties. Huurders, patiënten, leerlingen en hun ouders zijn dan wel niet de formele maar wel de morele eigenaar van deze organisaties. Dat moet zichtbaar worden gemaakt door mensen meer zeggenschap te geven over de instellingen die hun leven op de belangrijke gebieden van wonen, zorg en scholing bepalen."

Rapport Democratie is meer dan politiek alleen. Burgers aan het roer in hun leefwereld. (juni 2017)

2) Sturingsfilosofie

Decentralisaties

De afgelopen jaren hebben gemeenten er veel taken bijgekregen (jeugd, zorg, werk en inkomen). Ook voor de komende jaren zijn er grote decentralisaties in voorbereiding (maatschappelijke zorg/opvang, beschermd/begeleid wonen). Taken die voorheen vanuit Den Haag georganiseerd werden, worden lokale verantwoordelijkheden. De middelen die de Rijksoverheid hiervoor uitgaf, staan in geen verhoudingen tot de middelen die gemeenten ontvangen om deze taken uit te voeren. Het is aan de gemeenten om 'het anders in te richten'. Decentraliseren is wat Kaag en Braasem betreft niet het betalen van dezelfde rekening door een andere overheid. Decentraliseren is het opnieuw inrichten van de verhouding tussen inwoner en overheid.

Sturingsfilosofie

Hoe kun je inwoners zoveel mogelijk motiveren om nieuwe- en betere antwoorden te vinden op dezelfde vragen? Hoe kan de overheid aansluiten bij de aanwezige energie? Wat kun je inzetten van wat er lokaal allang staat? Hiervoor is het nodig dat de structuren van de lokale overheid aansluiten bij de bereidheid van inwoners, die betrokken zijn en veel kennis en kunde hebben. De enige manier om succesvol te decentraliseren is vertrouwen hebben in de oplossingen die inwoners en professionals zelf bedenken. Durven loslaten. Een gemeente die stuur op 'wat ze wil bereiken'. Vervolgens de kennis en betrokkenheid van de inwoners én professionals gebruiken voor het beantwoorden van de vraag 'hoe' je die resultaten gaat bereiken. Dit is een fundamenteel andere zienswijze over de rol van politiek en overheid. Bij deze andere rolopvatting hoort ook een andere sturingsfilosofie.

Paradigmashift

- Van het 'hoe' naar het 'wat'.
- Van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'.
- Van gelijkwaardigheid en eenheid (beleid) naar differentiatie en diversiteit (maatwerk).
- Van reactief naar proactief.
- Van 'de kwaal centraal' naar 'de oplossing centraal'.
- Van sturen op uren, producten en activiteiten naar sturen op effect en resultaat.

Wij weten wat goed voor u is (?)

Dit geldt ook voor de politiek. Van een gemeenteraad die en petit comité bepaalt (in talloze sectorale beleidsnota's) waar de inwoner heen moet ("wij weten wat goed voor u is, loopt u maar achter ons aan"), naar een gemeenteraad die bepaalt wat zij wil bereiken, daarvoor een bedrag beschikbaar stelt, en vertrouwen heeft in de in overvloed aanwezige betrokken inwoners en professionals. Regie in plaats van regime.

STELLING BOUWSTEEN 1

Het nieuwe gemeentebestuur moet beter luisteren naar bewoners die hun stem nog niet laten horen.

OPDRACHT: GEEF BIJ ELKE STELLING AAN IN HOEVEERRE JE HET ER MET LEENS BENT, DOOR EEN GUFER TE GEVEN VAN 0 (HELEMAAL ONEENS) TOT EN MET 10 (HELEMAAL EENS).

Wat vind jij?

10 HELEMAAL EENS

9

8

7

6

5

4

3

2

1

0 HELEMAAL ONEENS

Waar zit jij op de meetlat?

ACTIEPUNTEN VOOR MIJN GEMEENTE...

STELLING BOUWSTEEN 2

De nieuwe gemeenteraad deelt meer zeggenschap met bewoners.

OPDRACHT: GEEF BIJ ELKE STELLING AAN IN HOEVEERRE JE HET ER MET LEENS BENT, DOOR EEN GUFER TE GEVEN VAN 0 (HELEMAAL ONEENS) TOT EN MET 10 (HELEMAAL EENS).

Geef je score:

10 HELEMAAL EENS

9

8

7

6

5

4

3

2

1

0 HELEMAAL ONEENS

Waar zit jij op de meetlat?

ACTIEPUNTEN VOOR MIJN GEMEENTE...

3) Coalitieakkoord → gestold wantrouwen

Iedereen is nodig

Iedereen die zich kandidaat stelt voor de gemeenteraad, voor welke partij dan ook, doet dit vanuit oprechte betrokkenheid met de eigen woon- en leefomgeving. Iedereen doet dit ook vanuit de rotsvaste overtuiging het goede te doen voor de inwoners. Iedereen die zich beschikbaar stelt heeft kennis, een achterban en is daarmee hard nodig voor die nieuwe opgaven van de veranderende gemeente.

U doet niet meer mee (?)

Maar hoe werkt de politiek, in 98 van de 100 gemeenten? We schrijven direct na de verkiezingen veel mensen, met kennis en betrokkenheid, af. Het is dan bekend wie de raadszetels zullen gaan bemensen. Na een eerste verkennende ronde gaat een beoogde meerderheid praten over een coalitieakkoord. Vanaf dat moment staat een beoogde minderheid, de oppositie in wording, buitenspel. Dat is zonde. Iedereen is nodig, hadden we net geconcludeerd. En ook bij die (paweg) 40% gekozen, maar afgeschreven, raadsleden, zit heel veel kennis en oprechte betrokkenheid. En belangrijker nog, zij vertegenwoordigen een groot inwonerspotentieel. Na enkele dagen doen zij dus niet meer mee? Dat moet toch anders kunnen?

Teleurstelling, geschonden beloften en verzuurde verhoudingen

Op hetzelfde moment, dat een beoogde minderheid niet meer meepraat en waar chagrijn ontstaat (bij hun kiezers en de gekozenen zelf), onderhandelen de beoogde coalitiepartijen over de politieke verschillen. Met andere woorden: zij doen water bij de wijn en zijn bereid, met een plek in het college in het vooruitzicht, om afstand te doen van hun beloften aan de eigen kiezers. Resultaat? Ook chagrijn en onbegrip bij de achterban van de formerende partijen. U kent allemaal de gesprekken op verjaardagen en in de voetbalkantine: "Zodra ze gekozen zijn, gaan ze toch weer hun eigen gang".

Spek en bonen

Het resultaat van de traditionele onderhandelingen: 1) Een coalitie die, tot teleurstelling van de kiezer, afstand heeft gedaan van de eigen beloften. 2) Een oppositie die vanaf de start al niet heeft mogen meepraten. 3) Een coalitie die in beton gegoten afspraken heeft gemaakt en helemaal geen ruimte meer heeft voor de broodnodige input van betrokken en verstandige inwoners. En 4) een oppositie met hun achterban, kennis, betrokkenheid, netwerk en goede ideeën, die er vier jaar voor spek en bonen bijzit.

4) Het raadsbrede akkoord

4 jaar in plaats van 4 dagen

Kan dit ook anders? Zou het niet mooi zijn, en goed voor het vertrouwen in de politiek, als gekozen politici zich 4 jaar, in plaats van 4 dagen, kunnen houden aan hun beloften aan de kiezer? Kunnen we een vorm vinden die recht doet aan álle kiezers en gekozenen? Een structuur bedenken waarin we geen kennis en betrokkenheid morsen? Kunnen we komen tot een bestuursakkoord dat uitnodigend is voor inwoners om mee te doen -en te denken- in plaats van een in beton gegoten akkoord waar de inwoners alleen maar mogen volgen?

80% eens

Op lokaal niveau gaan de debatten maar zelden over inkomensverschillen, nivelleren, immigratiestromen, defensie of handelsakkoorden. De traditionele debatten tussen 'links en rechts', die hebben we zelden. Objectief bekeken kun je niets anders dan constateren dat we het over 80% van de onderwerpen eens zijn, of relatief eenvoudig eens kunnen worden. Dit is ook de afgelopen jaren weer gebleken. De grote en beleidsrijke besluiten zijn allemaal, vrijwel unaniem, genomen. Rijnstreek Werkt, Hart voor de Jeugd, de Maatschappelijke agenda (MAG), de Maatschappelijk Ruimtelijke Structuurvisie, duurzaamheidsagenda, begrotingen en het ambitieuze DIN (Doelen en Inspanningen Netwerk, de concretere vertaalslag van het raadsakkoord naar financiën en uitvoering).

Niemand buitenspel

PRO Kaag en Braassem ging in 2014 de verkiezingen in zonder inhoudelijk programma. We stelden een nieuwe sturingsfilosofie voor, waarin de urgentie om de gemeentelijke organisatie te laten veranderen, voorop stond. Meer gebruik maken van de kennis en betrokkenheid van de inwoners. Geen inspraak aan de achterkant, maar invloed aan de voorkant. En niet de macht van het getal staat centraal, maar de kracht van de samenwerking. PRO Kaag en Braassem koos er na de verkiezingen bewust niet voor de getalsmatige positie in de raad te cashen. PRO had met haar zeven zetels eenvoudig twee wethouders kunnen claimen, partij erbij zoeken en hup: regeren! Na de verkennende ronde hebben we er voor gekozen om eerst de inhoud te verkennen en daarna pas te gaan praten over het bestuur.

Uitgangspunt voor PRO was de wens een breed bestuur, met veel draagvlak in de raad, te formeren.

Op basis van een uitnodigende agenda die ruimte geeft aan inwoners en professionals. Vanaf dag 1 heeft elke partij, en elk gekozen raadslid (met ieder een eigen betrokken achterban), meegepraat over de koers van de gemeente.

Overeenkomsten versus verschillen

De basis van de formatie in Kaag en Braassem was de verkiezingsprogramma's van alle partijen. Die beloften aan de kiezer, dat zou de brede basis kunnen zijn. Van zowel de inhoudelijke agenda als het te formeren bestuur. We zijn praktisch te werk gegaan en hebben een tabel gemaakt. In de linker kolom thema's benoemd (wonen, sociaal domein, onderwijs, landschap, tuinbouw etc). In de horizontale rij de partijen. Elke partij kreeg het verzoek om, in enkele zinnen, het standpunt van de partij in te voeren. Vervolgens hebben wij een aantal medewerkers van de gemeente, die goed kunnen lezen, schrijven, begrijpen én politiek sensitief zijn, gevraagd om van deze teksten een samenvatting te maken. Deze samenvattingen hebben we teruggelegd bij de vertegenwoordigers van de partijen. Zij konden dit bespreken met hun achterbannen. Na een aantal keer schaven, schrijven en schrappen kwamen we tot een raadsakkoord op 80% van de onderwerpen. Bij het ene onderwerp iets meer 'hoog over', bij het andere onderwerp lukte het om fijnmaziger richting te geven.

Koers

Alle passages in het raadsbrede akkoord zijn geformuleerd als een kader, een richting, een koers. Geen in beton gegoten formulering. Ruimte maken voor het herstellen van verbinding met de buitenwereld, uitnodigend zijn, in lijn met die nieuwe -en broodnodige- sturingsfilosofie. Oprecht vertrouwen en écht gebruik willen maken van de inventiviteit van de inwoner en professional. Regie in plaats van regime.

Het resultaat was een raadsbreed akkoord, met als basis ieders eigen verkiezingsprogramma. Niemand heeft dus, in tegenstelling tot vele andere gemeenten (met traditionele coalitie/oppositie), afstand hoeven doen van de eigen beloften.

20% oneens

De basis van het raadsakkoord zit hem dus in de politieke overeenkomsten, gevat in een uitnodigend koersdocument. Zijn er dan geen verschillen? Jazeker, maar in Kaag en Braassem hebben we daar bewust geen afspraken over gemaakt. Hier ligt dus alle ruimte voor de gemeenteraad om, trouw aan de eigen beloften en idealen, in wisselende meerderheden, op zoek te gaan naar steun. Dit geeft ook voor raadsleden die geen vertegenwoordiger in het college hebben, alle ruimte om actief mee te doen in plaats van er vier jaar 'voor spek en bonen' bij te zitten.

Formatie

Pas na het sluiten van het raadsakkoord hebben we het bestuur geformeerd. Eerst werden we het raadsbreed eens over een aantal uitgangspunten voor de formatie. De portefeuilleverdeling, het aantal fte's en het uitgangspunt dat we een zoektocht zouden starten naar het beste bestuur, met onderling vertrouwen, motivatie en breed draagvlak in de gemeenteraad. We zijn tijdens de selectiegesprekken begeleid door een werving en selectiebureau.

5) Veel gehoord → Q & A

“Het maakt dus geen verschil meer op wie je stemt”

Het raadsakkoord is een uitnodigende koers op basis van overeenkomsten en consensus. Voor de onderdelen die erin staan kun je objectief vaststellen dat er eensgezindheid is. De verschillen zitten hem in de onderwerpen die niet landen in het raadsakkoord. Aanbeveling: Als je tijdens de bespreking van het raadsakkoord bij de 20% verschillen komt, zou je in een volgende editie een procesafspraken kunnen maken over hoe je de bespreking van die thema's gaat aanvlagen.

“Wat als een partij het raadsakkoord opzegt?”

Interessante gedachte. Het raadsakkoord is het eigen verkiezingsprogramma. Zeg je dan niet je eigen programma vaarwel? Uiteraard kan elke partij durende de periode tot andere inzichten komen. Wil je wel je eigen verkiezingsprogramma trouw blijven, dan kan er ook overwogen worden het vertrouwen in de uitvoering van het raadsakkoord op te zeggen. Uiteraard aan elk raadslid en fractie hierin zelf zijn/haar afweging te maken.

“Het raadsakkoord slaat het debat dood”

Het tegendeel is waar. Over de hoofdkoers bestaat weinig (of een overbrugbaar) verschil van inzicht tussen de partijen. Het is namelijk samengesteld uit de eigen verkiezingsprogramma's. Op alle andere thema's (de 20%) zit juist ruimte voor debat. Bij een traditioneel coalitieakkoord ligt er een politieke afspraak over deze verschillen en is er geen ruimte voor debat. En, omdat het raadsakkoord een koersdocument is, is er in de uitwerking volop ruimte voor debat, inspraak, participatie en interpretatie. Dit maakt de politieke besluitvorming interessanter. Die wrijving geeft glans.

“Er is geen ruimte voor oppositie”

Dat klopt, en dat is maar goed ook. Wat zou het zonde zijn als je aan de voorkant, voor vier jaar, bepaalt dat de coalitie overal voor is, en de oppositie overal tegen. Nu ligt er een breed gedragen koers met op alle onderdelen ruimte voor debat en de mogelijkheid om in wisselende meerderheden te besluiten. In de praktijk is de afgelopen jaren gebleken, dat het college ook (juist) door dit raadsakkoord, naar wisselende meerderheden heeft moeten zoeken om steun te vergaren voor het gevoerde beleid.

“Ze kruipen toch weer bij elkaar op schoot”

Niets is minder waar. Het klopt dat, voor wat betreft de onderwerpen die in het raadsakkoord staan, er weinig verschil van inzicht is tussen de partijen. Dat heeft niks te maken met bij elkaar op schoot kruipen, maar dat er op lokaal niveau behoorlijk inhoudelijke overlap is. Die overlap, dat is de basis van het raadsakkoord. Juist waar er geen overeenstemming is, erkennen we de verschillen. Hier kan de raad in wisselende meerderheden beslissen. En hoeft geen raadslid zijn/haar eigen belofte aan de kiezer te verbreken. Dit leidt tot meer democratie, in plaats van minder.

6) Aandachtspunten en aanbevelingen

20% oneens

Als collegelid moet je je, bij aanvang van de klus, ervan bewust zijn dat de raad in wisselende meerderheden tot opdrachten kan komen waar je in een traditioneel coalitie/oppositie model vooraf afspraken over kunt maken. Zo zou het kunnen gebeuren dat er, bij fundamentele kwesties, opdrachten vanuit de raad komen waar je je als wethouder niet mee kunt verenigen. In praktijk is dit in onze gemeente niet voorgekomen.

Ruimte voor wisselende meerderheden

De grondslag van het bestuur zit hem in de uitvoering van het raadsakkoord. Op 20% van de thema's zijn we het oneens en is er ruimte voor debat, initiatief en wisselende meerderheden. In een komende periode zou de gemeenteraad veel meer ruimte kunnen nemen om hiertoe initiatieven te nemen.

Loslaten of ...

Bij een nieuwe, uitnodigende overheid hoort loslaten. Als je wilt aansluiten bij de energie die er in de dorpen is, hoort daarbij geen overheid die het beleid bepaalt. De gemeente is niet meer de beleidsbepaler en financier, maar vooral partner. Loslaten is spannend én hartstikke moeilijk. Niet alleen voor raadsleden, maar ook voor collegeleden en beleidsmedewerkers. Iedereen kreeg een andere rol de afgelopen jaren. Tegelijk kun je niet anders dan constateren dat, bijvoorbeeld in het sociaal domein, we juist door los te laten meer kwalitatieve sturingsinformatie hebben dan ooit tevoren.

Sociaal/maatschappelijk beleid Alkemade/Jacobswoude: "Zo gaan we het doen, tot drie achter de komma, loopt u achter ons maar aan"

... anders vasthouden?

We gingen van tellen naar vertellen. We hebben volstrekt andere gesprekken met de contractpartners dan voorheen. We gaan van loslaten naar anders vasthouden. Sturen op effect en resultaat in plaats van op traject en tarief. Om elkaar scherp te houden, kritisch te blijven en inzicht te krijgen in waarom dingen gaan zoals ze gaan, is het goed om vaker inspiratiebijeenkomsten te organiseren om kennis en ervaringen te delen. Zo blijven we elkaar voeden op 'de bedoeling' en houden we zicht op de resultaten. Niet om op elkaars stoel te gaan zitten (waar we juist nóg meer vanaf moeten), maar om elkaar in staat te stellen de juiste rol te vervullen in het systeem.

MAG2.0: "We willen die kant op, wie doet er mee?"

Van 'zorgen voor' naar 'zorgen dat'

Anders dan een traditioneel coalitieakkoord, is een raadsakkoord een richtinggevend document. Het gaat uit van een gezamenlijke verantwoordelijkheid en van vertrouwen in de mogelijkheden, kennis en expertise van de inwoners, professionals en maatschappelijke organisaties. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de kracht van de samenleving en aangesloten bij bestaande initiatieven. Opgaven kunnen niet door de gemeente alleen worden opgelost, laat staan dat de gemeente kan voorschrijven 'hoe het moet.' De uitnodigende sturingsfilosofie, waarin we focussen op 'wat we willen bereiken' en 'wat we daarvoor over hebben'. Deze sturingsfilosofie moet doorgevoerd op alle niveaus. Ook bij de Maatschappelijke Agenda, de Maatschappelijk Ruimtelijke Structuurvisie, Kern en hun Kracht en andere trajecten zien we dit terug.

Formeren bestuur

Het is een aanbeveling om vooraf afspraken te maken over het proces dat volgt na het sluiten van een inhoudelijk raads- of maatschappelijk akkoord. De stap naar het formeren van een bestuur. Waar je elders in Nederland op dag twee na de verkiezingen met een beoogde meerderheid gaat onderhandelen, volgt hier de vorm de inhoud. Het moment van formatie, de zoektocht naar het beste bestuur bij deze agenda, volgt pas in de laatste fase. Vooraf nadenken en afspraken maken over wie welk gesprek voert is aan te bevelen. Vooraf afspreken hoe je uiteindelijk tot besluiten komt en hoe je volgens de vacatures gaat invullen.

Wie zit op welke stoel en de lokale democratische agenda

Maak afspraken met alle betrokkenen over hoe je de komende vier jaar met elkaar wilt omgaan; een procesakkoord over rollen, verhoudingen en democratische vernieuwingen. De VNG-Denktank, onder leiding van Kajsa Ollongren, beveelt aan om "duidelijke afspraken te maken over taken en rollen tussen gemeenteraad, college en inwoners gedurende de raadsperiode". Voer deze discussie, breng duidelijke focus aan in het werk van raadsleden (maakt het werk ook aantrekkelijker, toegankelijker en vooral behapbaar!). Leg deze afspraken vast in een procesakkoord.

Venijn zit hem in de start

In 2014 is het initiatief voor dit proces gekomen vanuit de grootste fractie. Het signaal van de kiezer was helder. Dit signaal gaf ruimte om het proces voor de totstandkoming van een raadsakkoord te doorlopen. Voor nu zou het een aanbeveling zijn niet af te wachten tot welke zetelverdeling er volgt. We zouden nu al, voor de verkiezingen in maart 2018, kunnen kijken of er draagvlak is voor een soortgelijk/verbeterd proces. Het venijn zit hem in de start. Met het besluit vooraf, om weer met een breed uitnodigend richtinggevend raadsakkoord te werken, geeft dat elke toekomstige grootste partij het comfort om terug te kunnen vallen op een gedragen proces na de verkiezingen. Helderheid voor iedereen.

STELLING BOUWSTEEN 6

De gemeente moet meer investeren in democratisch professionalisme en processen binnen het gemeentehuis.

Geef je score:

10 HELEMAAL EENS

9

8

7

6

5

4

3

2

1

0 HELEMAAL ONEENS

Waar zit jij op de meentax?

ACTIEPUNTEN VOOR MIJN GEMEENTE...

Maatschappelijk akkoord

In 2014 hebben we voor het eerst geëxperimenteerd met dit raadsakkoord. Kun je, gezien het bovenliggende doel om een uitnodiging te doen aan de inwoners/professionals om mee te doen, een stap verder gaan? Ja! Een maatschappelijk akkoord ligt voor de hand. Het interne proces kan je uitbreiden met een extern proces. De gedeelde ideeën, die de partijen als basis voor het akkoord hebben gevonden, zouden gedeeld kunnen worden met stakeholders. Passages over wonen bijvoorbeeld voorleggen aan woningcorporaties, huurdersorganisaties, adviesraad sociaal domein en dorpsraden. Passages over economie delen met ondernemersverenigingen en brancheorganisaties. Onderwijshuisvesting aan de schoolbesturen en deze partijen vragen om hun visie op de plannen. Zo bouw je een breed maatschappelijk akkoord. Het grote voordeel daarvan kan zijn, dat je ook commitment op de koers hebt in de jaren erna. Geen enkele opgave kan vanuit het gemeentehuis tot een goed einde worden gebracht. Daar zijn externe partners, inwoners en professionals keihard voor nodig.

Ontbrekende onderwerpen 2018-2022

Een snelle scan langs alle verkiezingsprogramma's laat zien dat er volop aanleiding is om te veronderstellen dat er opnieuw brede consensus kan komen op een groot aantal onderwerpen. Tegelijk zien we dat er in de verkiezingsprogramma's veel thema's, bewust of onbewust, zijn gemedend, die wél op de agenda gaan komen in de periode 2018-2022. Niet elke partij geeft overal duidelijkheid over. Denk bijvoorbeeld aan huisvesting van arbeidsmigranten, bodemdaling, intensieve veehouderij, energieopwekking, natuurontwikkeling en grootschalige recreatie. Deze thema's zullen het debat overheersen de komende jaren. Het zou goed zijn deze thema's te inventariseren. Over deze onderwerpen zouden we in een raadsakkoord procesafspraken kunnen maken. Dus geen inhoudelijke koers, wel de thema's benoemen en afspreken hoe we, na een intensief en interactief voortraject, komen tot gedragen beleidsuitgangspunten. Vervolgens is het aan diezelfde raad om in de volgende fase, de fase van uitvoering, vast te houden aan de gedragen –en zorgvuldig tot stand gekomen– uitgangspunten en weerbaar te zijn bij weerstand.

Zaligmakend

Is een raadsakkoord zaligmakend? Zorgt een breed gedragen uitnodigend raadsakkoord dat, vanuit het perspectief van de inwoner, de gemeente weer 'van ons' is? Nee, natuurlijk niet. Het tegendeel is overigens wel waar. Met een in beton gegoten coalitieakkoord is er geen ruimte om oprecht uitnodigend te zijn om gebruik te kunnen maken van de kennis en betrokkenheid van de inwoners. Je weet dan zeker dat er een oppositie is die er vier jaar voor spek en bonen bij zit en er veel minder ruimte is voor debat.

STELLING BOUWSTEEN 5
Vernieuwing van gemeenteraadswerk en partijpolitiek moet hoog op de lokale democratie-agenda.

Geef je score:

10 HELEMAAL EENS
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0 HELEMAAL ONEENS

Waar zit jij op de meetlat?

ACTIEPUNTEN VOOR MIJN GEMEENTE...

.....

.....

.....

STELLING BOUWSTEEN 7
In het nieuwe collegeprogramma moet democratische vernieuwing nadrukkelijk worden verbonden aan de maatschappelijke opgaven in sociaal en fysiek domein.

Geef je score:

10 HELEMAAL EENS
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0 HELEMAAL ONEENS

Waar zit jij op de meetlat?

ACTIEPUNTEN VOOR MIJN GEMEENTE...

.....

.....

.....

STELLING BOUWSTEEN 8
De gemeente moet meer inzetten op maatwerk: investeren in vormen van dorps-/kern-, wijk- en regiodemocratie

Geef je score:

10 HELEMAAL EENS
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0 HELEMAAL ONEENS

Waar zit jij op de meetlat?

ACTIEPUNTEN VOOR MIJN GEMEENTE...

.....

.....

.....

Inwoners maken voor- en met elkaar het verschil

Het uitnodigende karakter van een breed gedragen koersdocument is een must. Uiteraard in combinatie met andere aanpassingen. Alles met als doel om een partner te zijn voor inwoners. En, meedoen en democratie gaat niet (!) over volle tribunes bij de raadsvergadering in een geografisch aangewezen gebied (bestuurlijk ingedeelde gemeente). Democratie gaat vooral over wijkdemocratie, dorpsdemocratie, straatdemocratie. Daar, op decentraal niveau, daar maken de inwoners voor- en met elkaar het verschil. De gemeente moet aansluiten bij die energie in plaats van denken voorop te moeten gaan in 'hoe het moet'.

Maak meedoen mogelijk!

7) Conclusie

Het raadsakkoord is geen einddoel, maar het begin van een verschuiving –en een versterking- van de verhoudingen tussen de representatieve en participatieve democratie.

MAAK MEEDOEN MOGELIJK!

Beeldmateriaal: Democratisch zakboekje (Democratic Challenge)